## CREŞTEREA ECONOMICĂ ŞI FACTORII DE STOPARE A ACESTEIA

***Anastasia Djugostran,***
***doctorandă, USM, lector superior, USEM***

*Economic growth is a complex process aimed at whole economic system and its dynamics. Growth express those changes that occur in a certain time and a certain space dimensions results in increased macroeconomic closely with their determining factors. These results can be measured using significant indicators for assessing a country's economic growth: P.I.B., P.N.B. si V.N both total and per capita. By content, growth means a positive development of the national economy upward, but that does not exclude cyclical oscillations, even temporary economic setbacks. Findings of the national economy recorded economic growth relies on the existence of real positive growth trend. Forecast economic growth for 2012-2020 in the Strategy "Moldova 2020" uses average rates of economic growth. Of course, the case will be registered and higher annual rates, particularly short-term and lower annual rates during correction periods or possible crises.*
*He baseline scenario, which aims to continue the trends of the last decade, requires that we develop as we did until now, the same phenomena economic, social, political, with rising remittances with the same tempo of reforms.*

***Key words****:* economic growth, factors, development, crises, strategy.

*Creşterea economică este un proces complex, care vizează sistemul economic în ansamblul sau şi în dinamica sa. Creşterea economică exprimă acele modificari care au loc într-un anumit interval de timp şi într-un anumit spaţiu în sporirea dimensiunilor rezultatelor macroeconomice în strînsă legatură cu factorii lor determinanţi. Aceste rezultate pot fi măsurate cu ajutorul unor indicatori semnificativi pentru aprecierea dinamicii economice a unei ţări: P.I.B., P.N.B. şi V.N., atât pe total, cât şi pe locuitor.[3]Prin conţinut, creşterea economică înseamnă o evoluţie pozitivă, ascendentă a economiei naţionale, dar care nu exclude oscilaţii conjuncturale, chiar şi regrese economice temporare. Aprecierea că o economie naţională înregistrează o creştere economică se bazează pe existenţa tendinţei creşterii pozitive reale. Prognoza de creştere economică pentru anii 2012-2020 în cadrul Strategiei „Moldova 2020" date utilizează ratele medii de creştere economică. Desigur, de la caz la caz vor fi înregistrate şi ratele anuale mai mari, în special pe termen scurt, şi ratele anuale mai mici în perioadele de corecţie sau de eventuale crize. Scenariul de bază, care vizează continuarea tendinţelor din ultimul deceniu, presupune că ne vom dezvolta la fel cum am făcut-o până în prezent, cu aceleaşi fenomene economice, sociale, politice, cu remitenţe în creştere, cu acelaşi tempou de reforme.*

***Cuvinte cheie*****:** *creştere economică, criză, economie naţională, strategie, fenomene.*

Creşterea economică reprezintă unul dintre obiectivele principale ale politicii economice a statului. Ea este centrul atenţiei secolului XXI, naţiuni întregi continuînd să o vadă ca pe un obiectiv extrem de important economic şi politic, singurul factor ce asigura succesul economic al unei naţiuni pe termen lung. La prima vedere, suntem tentaţi să limităm definirea creşterii economice la creşterea produsului naţional brut pe locuitor ; dar, este mai bine să caracterizăm creşterea economică prin creşterea standardului de viaţă.

În gîndirea economică actuală sunt exprimate diferite puncte de vedere în legatură cu creşterea şi dezvoltarea economică. Ţinînd seama de diferitele puncte de vedere cu privire la conţinutul creşterii economice, aceasta poate fi definită ca reprezentînd procesul de sporire a dimensiunilor rezultatelor economice, determinat de combinarea şi folosirea factorilor de producţie şi reliefate prin indicatori macroeconomici – produsul intern brut, produsul naţional brut şi venitul naţional în termeni reali, atît pe total, cît şi pe locuitor.

Factorii care intervin în funcţionarea economiei naţionale şi care se manifestă prin rezultatele macroeconomice sunt implicaţi direct sau indirect în procesul creşterii economice. Factorii cu acţiune directă, ce determină creşterea economică, sunt: factorul uman (resursele de munca), factorul material (resursele naturale si echipamentele de productie acumulate), progresul tehnic sau tehnologic, factorul informational etc. Există şi factori cu actiune indirecta (mediata) cum sunt: cererea agregata, respectiv capacitatea de absorbtie a pietei interne, rata investitiilor, cheltuielile de cercetare-dezvoltare, politica financiara, monetara, bugetara si fiscala a statului, schimburile internationale, politica ecologica, migratia fortei de munca si a capitalului etc.

**Tipuri de creştere economică**

Acţiunea factorilor de creştere economică pune în evidenţă anumite posibilităţi de combinare a diferitelor laturi ale acestor factori, în variante cunoscute sub denumirea de tipuri de creştere economică. În esenţă, conceptul tip de creştere economică exprimă caracteristica dominantă a procesului de creştere economică, determinată de contribuţia factorilor la realizarea creşterii economice, ritmul de creştere a indicatorilor agregaţi pe locuitor, compatibilitatea efectelor economice cu cele sociale şi ecologice etc. Potrivit acestor criterii, creşterea economica poate să fie: extensivă sau intensivă.[1]

***Tipul extensiv*** de creştere economică se caracterizează prin contribuţia preponderentă a laturilor cantitative ale factorilor direcţi la formarea sporului produsului naţional brut (PNB). Avînd în vedere raritatea resurselor, influenţa creşterii dimensiunilor cantitative ale factorilor în procesul economic este limitată în timp şi spaţiu. Tipul extensiv de creştere caracterizează ţările care, în trecut sau în prezent, înregistrează un nivel economic scăzut, incapabil să asigure satisfacerea cererii agregate a pieţei şi să valorifice superior, într-o structură complexă, resursele naţionale. Acest tip de creştere presupune acumulări susţinute, un amplu efort investiţional.

***Tipul intensiv*** de creştere economică se defineşte prin faptul că cea mai mare parte a sporului de rezultate

macroeconomice se datorează laturilor calitative ale factorilor de creştere, maririi eficienţei utilizării lor. Acesta este propriu economiilor avansate, cu o structură diversificată, capabile de a genera şi absorbi progres tehnologic, şi în care acţionează mecanisme economice prin care se stimulează latura calitativă, a resurselor. Creşterea de tip intensiv poate să se autointreţină şi să se autoaccelereze prin efecte de conexiune inversa pozitiva.

Prin urmare se poate vorbi de mai multe tipuri de creştere economică:

- pozitivă sau reală: creşterea producţiei fizice în concordanţă cu necesităţile;
- negativă (descrestere economica): scade producţia fizică de bunuri;
- nominală : producţia fizică nu creşte, ci numai cea nominală datorită creşterii preţurilor;
- nulă: producţia fizică şi indicele preţurilor ramîn neschimbate.

Creşterea economică poate fi corelată cu evoluţia preţurilor. Astfel se poate vorbi de creştere economica:

- neinflaţionistă: rata de creştere a PNB pe cap e locuitor este mai mare decît rata inflaţiei;
- inflaţionistă: rata de creştere a PNB pe cap e locuitor este mai mică decît rata inflaţiei.

Stoparea creşterii economice este influenţată de un număr mare de factori, ca urmare le vom analiza doar cîteva.

**Migraţia** este una din cele mai stringente probleme cu care se confruntă Republica Moldova. Potrivit datelor Băncii Mondiale, din ţara noastră sunt plecaţi la muncă peste hotare circa 700 de mii de cetăţeni, ceea ce constituie aproape jumătate din populaţia aptă de muncă. În acelaşi timp, sociologii consideră că numărul real al migranţilor moldoveni este de circa un milion. Dintre aceştia, aproximativ un sfert au decis să nu mai revină acasă, transmite Unimedia.[4]

În ultimii 15 ani din ţară au emigrat o mare majoritate din populaţiei în vîrstă de 15-64 de ani, ţările în care ei pleacă este Rusia, Anglia, Italia, Franţa, Canada şi alte. Ca urmare mulţi dintre ei se mută cu traiul acolo definitive, cu familii întregi, cee ace micşorează populaţia ţării şi influenţind asupra altui factor, cum ar fi îmbătrînirea populaţiei.

Consecinţele sunt foarte grave şi mai profunde a acestui fenomen, scade numărul consumatorilor ca urmare scad vînzările, ca urmare scad veniturile, apoi scad salarile, scade nivelul de trai şi ca rezultat iarăşi apar familii întregi nevoiţi să plece peste hotare în căutarea condiţiilor de viaţă mai bună.

Problema poporului este ceea că statul nu-i oferă nimic, nici o speranţă într-o viaţă mai bună. Moldovenii nu primesc îndemnizaţii mari pentru lipsa temporară de muncă, nu au ajutor în formă de produse alimentare de primă necesitate cum o fac în ţările europene, studii medii gratuite, servicii medicale pentru copii gratis şi multe altele.

Asta fiind problemă social-politică, actuală şi foarte acută, asupra cărei nu se fac schimbări aplicate în practică, cu regret la momentul de faţă rămîn doar scrise pe foi şi descrise în aşa numite Strategii de dezvoltare.

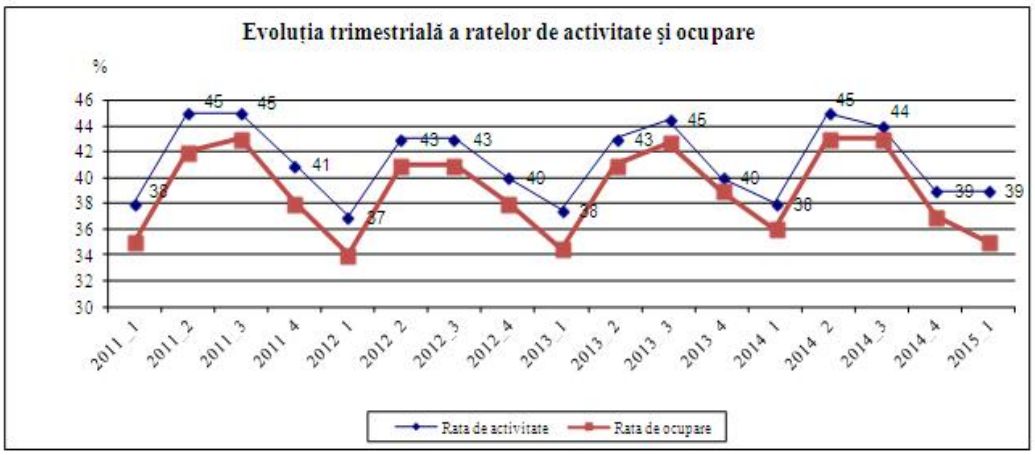
**Şomajul** este termenul folosit în cazul lipsei ocupaţiei plătite (locurilor de muncă) pentru forţele apte şi calificate corespunzător pentru muncă.

Cele mai importante efecte economice şi sociale ale şomajului sunt:

a) Reducerea PIB, determinată de faptul că cei care nu lucrează nici nu aduc, astfel încît timpul de muncă al acestora este iremediabil.
b) Creşterea cheltuielilor cu protecţia socială. Cu cît şomajul este mai îndelungat şi afectează mai mulţi salariaţi, cu atât transferurile sociale vor fi mai mari şi vor greva bugetul public.
c) Reducerea eficienţei forţei de muncă, datorită pierderii experienţii celor deveniţi şomeri, mai ales dacă şomajul este de lungă durată.
d) Efecte sociale generale: creşterea criminalităţii, sinuciderilor, cerşetorilor etc.

Prin contrast, dinamica forţei de muncă a afectat negativ dezvoltarea economică. Tendinţele migraţioniste care s-au conturat în această perioadă au determinat scăderea ratei de activitate în economia naţională de la 60% la 44%. Forţa de muncă efectivă, ca factor al funcţiei de producţie, a scăzut pe parcursul ultimului deceniu în medie, cu 3,0% anual.

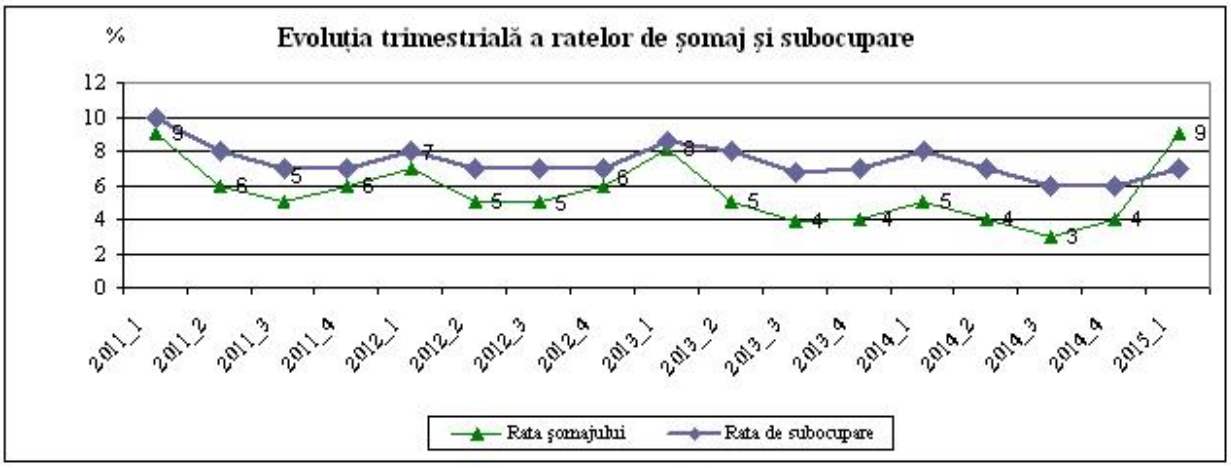
**În trimestrul I 2015 populaţia economic activă** (populaţia ocupată plus şomerii) a Republicii Moldova a constituit 1151,9 mii persoane, fiind în creştere cu 2,1% (23,8 mii) faţă de tr.I 2014. Structura populaţiei active s-a modificat după cum urmează: ponderea populaţiei ocupate a scăzut de la 94,9% la 91,5%, iar ponderea şomerilor s-a majorat de la 5,1% la 8,5%.[4]




*Sursa: Biroul Naţional de Statistică*

Disparităţi importante pe sexe şi medii în cadrul persoanelor economic active nu s-au înregistrat: ponderea bărbaţilor (51,0%) a depăşit uşor ponderea femeilor (49,0%), iar ponderile persoanelor economic active pe medii au înregistrat aceleaşi valori (câte 50,0% fiecare).

**Rata şomajului** *(proporţia şomerilor BIM în populaţia activă)* la nivel de ţară a înregistrat valoarea de 8,5%, fiind mai mare faţă de trimestrul I a. 2014 (5,1%). Rata şomajului la bărbaţi a constituit 11,2%, la femei, respectiv, 5,7%. Au fost înregistrate disparităţi între ratele şomajului în mediul urban şi cel rural (respectiv, 9,2% şi 7,8%). În rândurile tinerilor (15-24 ani) rata şomajului a constituit 19,8%. În categoria de vârstă 15-29 ani acest indicator a avut valoarea 17,3% [4].




*Sursa: Biroul Naţional de Statistică*

Mai importantă decât protecţia şomerilor este diminuarea şomajului, iar principalele căi care pot schimba situaţia data sunt:

a) Stimularea cererii agregate, în condiţiile în care oferta agregată poate să crească. Există însă pericolul inflaţiei, măsura putând fi aplicată mai ales în condiţii de deflaţie.

b) Reforma pieţei muncii în sensul asigurării unei mai mari flexibilităţi a salariului.

c) O atenţie mai mare acordată educaţiei şi pregătirii profesionale în concordanţa cu cerinţele de muncă viitoare. [2]

Creşterea economică înseamnă de obicei majorări de salarii, ceea ce ar trebuie să reducă rata şomajului. Totodată, o majorare de salarii înseamnă o creştere a costurilor de producţie, respectiv a preţurilor, deci generează inflaţie. Rata anuală a inflaţiei de bază a înregistrat în luna februarie 2015 valoarea de 10,2 la sută, în creştere cu 3,2 puncte procentuale faţă de nivelul lunii precedente. Activitatea economică slabă din ţările zonei euro şi recesiunea din Federaţia Rusă, principalii parteneri comerciali externi ai Republicii Moldova, induc riscuri de diminuare a veniturilor valutare ale populaţiei şi ale exportatorilor autohtoni pe termen scurt, prin intermediul canalului comerţului extern şi al remiterilor populaţiei. Acest fapt poate influenţa dinamica ratei de schimb a monedei naţionale şi, ulterior, evoluţia inflaţiei.

Criza **sistemului bancar** actual, are consecinţe grave pentru mulţi debitori, ieftinirea semnificativă a leului deja creează şi va continua să genereze dificultăţi ce ţin de rambursarea creditelor în valută. În condiţiile în care 40% din credite sunt în valută străină, deprecierea monedei naţionale ar putea afecta serios calitatea împrumuturilor bancare şi ar influenţa negativ stabilitatea sectorului.

Banca Naţională a Moldovei a anunţat că a ridicat rata de bază la 19.5% în luna august al anului 2015, urmările nu vor lăsa mult timp de aşteptat.

Rezultatele aşteptate de schimbări ceva spre bine nu vop parveni în economie, aceasta nu va influenţa scăderea inflaţiei, şi nici nu va stopa deprecierea continuă a monedei naţionale, în sectorul bancar se resimte lipsa leilor, lichidităţile sunt insuficiente.

O analiză diagnostică a constrîngerilor pentru dezvoltarea economică scoate în evidenţă problemele critice, altfel spus, domeniile în care Republica Moldova este cel mai puternic devansată de ţările comparabile. Această abordare a fost aplicată cu succes într-o serie de state precum Brazilia, Egipt, Bolivia şi Mongolia. În esenţă, atîta timp cît problemele critice rămîn a fi nerezolvate, potenţialul investiţional al economiei naţionale nu poate fi realizat pe deplin. Or, pentru schimbarea paradigmei de dezvoltare a ţării, este necesar să fie înlăturate, în mod prioritar, barierele care împiedică activitatea investiţională.[3]

Economia este un mod de viaţă raţional care se caracterizează prin permanentizare. Nu conteaza rezultatele obţinute, nu are importanţă dacă oamenii vor sau nu să realizeze acte economice, acestea se produc cu sau fără voia lor. De aceea este important ca activitatea economică să fie analizată din punct de vedere evolutiv pentru a extrage informaţii care să conducă la o alocare optimă a resurselor pentru obţinerea celor mai bune rezultate.

Situaţia actuală gravă care stopează creşterea economică poate fi schimbată prin implementarea unor măsuri ca:

- Soluţionarea problemei actuale în sistemul bancar şi stabilitatea politică ceea ce va schimba imaginea întregii ţări şi va reatrage investiţiile. Ca urmare vor apărea companii, fabrici noi care vor angaja populaţia autohtonă şi va scădea numărul şomerilor;

- Oferirea salariilor mai mari, rezultatul fiind reducerea sărăciei şi creşterea vînzărilor pe piaţa naţională;
- Stoparea fenomenului de migraţiei;
- Combaterea corupţiei;
- Crearea mediului favorabil pentru crearea şi dezvoltarea afacerilor.

Creşterea economică este un fenomen complex care trebuie înfăptuit pe termen lung. Efectele pozitive pe termen scurt urmate apoi de recesiune economică trebuie evitate. Nu se obţine, din păcate, permanent creştere economică. Evoluţia economiei poate fi îndreptată în ambele sensuri.

Însă, la nivelul politicilor naţionale, caracterul durabil al creşterii economice este important în egală măsură.

**BIBLIOGRAFIE**

1. Marina Luminiţa Sârbovan "Macroeconomie" Note de curs pentru uzul studenţilor editura Eurostampa
2. Strategia naţională de dezvoltare „Moldova 2020"
3. I. Popescu, G. Manea "Economie", ed. Cermaprint, Bucuresti 2013
4. Statistica.md
5. http://unimedia.info